

חפץ חיים | הלכות לשון הרע כלל ה'

סעיף ב'

והנה עד כה הצענו מעניני דבור האסור הרבה דברים, שהם משתנים לפעמים בדינא לפי הענין. ועתה בסעיפים הללו נדבר בחלק הגדול שבחלקיו, מפני שאין שום צד זכות על המספר, כי איננו מכוון לשום תועלת, רק לספר בגנות חברו, והמכשלה בו יותר מצוי, שנכשלים בו כמעט רב העולם ורק מצד חסרון ידיעה. ולכן אבקש, שאל יהיה לפלא בעיני הקורא במה שאאריך בו ואציע כל פרט בפרוש, כי אחשב, אולי יתן ה', שעל ידי זה תסור מעט מהמכשלה הגדולה הזו.

ואען ואמר, אסור לבזות את חברו מצד חסרון שלמות המעלות שיש בו, הן בחכמה, הן בגבורה, הן בעשר וכל כהאי גוונא {וכל כיוצא בזה}. ואפרש את דברי בכל הפרטים. הן בחכמה, כגון להציע לפני אנשים, איך שפלוני איננו חכם, ולא מביע אם הוא דבר שקר או הוא אמת במקצתו, והוא מגזם את הדבר יותר ממה שהוא, בודאי עון גדול הוא עד מאד, והוא יותר חמור מסתם לשון הרע, והוא בכלל מוציא שם רע, כי הוא משפיל את חברו בשקריו. אך אפלו הוא אמת גמור, הלא כבר השרישונו כל הראשונים וכנ"ל בכלל א', דלשון הרע הוא אפלו על אמת. ודבר זה, דהינו, מה ששולל ממנו המעלות בודאי גם כן בכלל לשון הרע הוא, דהלא כתב הרמב"ם בפרק א' דאבות (מ"ז) וזה לשונו שם: ולשון הרע הוא ספור רעות האדם ומומיו ולגנותו באיזה צד שיהיה מן הגנות, ואפלו אם יהיה המגנה חסר וכי. וכמו שהאריך שם דלשון הרע נקרא אם הוא אמת מה שדבר עליו, עין שם. וגם ממה שכתב בפרק ז' מהלכות דעות {הלכה ה'}, שלשון הרע נקרא דבר שגורם, אם יתודע זה לאנשים, להזיק לו בגופו או בממונו או להצר לו או להפחידו, נראה ברור, שחסרון שלילת המעלות לשון הרע גמורה הוא מן התורה, שאם נתבונן היטב נמצא, שיוכל להיות שייסבב על ידי זה הזק בממונו או להצר לו וכי.

וראשונה נבאר את מה שאנו עוסקים בו עתה, דהינו, אם אמר עליו שאיננו חכם, אין חסרון גדול מזה על פי אמת, כי אם הוא עדין אינו נשוי, אם יתפרסם זה לאנשים לא ימצא מי שיצר להתח. תן עמו, ואם הוא בעל עסק, איזה עסק שיש לו, הן אמנות או מלמדות, לא ימצא מי שיצר להתחבר עמו בעניניו, ובפרט אם הוא איש מורה הוראה בישראל, והוא אומר עליו לאנשים שאיננו חכם, מלבד שהוא אסור לשון הרע מן התורה, שבודאי אם יתקבל זה לפני השומעים ויתפרסם זה בעיר, יסבב לו על ידי זה הפסד בממונו, שלא יהיה מי שיצר לילד אצלו לדון ולפשרה.

וגם יוכל להסבב יותר מזה, שעל ידי סבת השפלתו לפני אנשי העיר, יסתלק לבסוף ממקומו על ידי זה, ודמו ודם זרעיותיו תלויין בהמספר הזה, כי על ידי הלשון הרע שלו ירד עמו לחייו ממש, עוד הוא משפיל בזה מאד את כבוד התורה ולומדיה ונקרא מבה תלמיד חכם, שאמרו רז"ל, שאין לו רפואה למכתו, ועל ידי זה יתמוטט, חס ושלום, מאד מאד קיום התורה, כי אחר כך, אם יזהיר הרב על איזה מצאה מהתורה, לא יחושו כלל לדבריו, מכיון שכבר נתפרסם בעיניהם על ידי בעלי לשון הרע לאיש שאינו חכם.